Name : ....

Roll No. : ....

कुल प्रश्नों की संख्या : 18] [कुल मुद्रित पृष्ठों की संख्या : 7

J-201512–A

विषय : संस्कृत (सामान्य)

समय : 3 घण्टे] [पूर्णांक : 75

निर्देश : (*i*) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

(*ii*) सुन्दरं सुस्पष्टञ्च लिखत।

प्रश्न–1 (अ) उचितं शब्दं चित्वा लिखत— [1×5=5]

(*i*) न्यायधीशः आसीत्—

(क) रवीन्द्रनाथः

(ख) सत्येन्द्रनाथः

(ग) बंकिमचन्द्रः

(घ) सतीशचन्द्रः

(*ii*) तण्डुलाः सन्ति—

(क) शुकः

(ख) मशकः

(ग) शशः

(घ) गावः

[redacted]

(*iii*) 'त्वया' शब्दे विभक्तिः अस्ति—

(क) द्वितीया

(ख) तृतीया

(ग) चतुर्थी

(घ) पंचमी

(*iv*) 'सुबन्तः' इति शब्दस्य सन्धि विच्छेदोऽस्ति—

(क) सुप + अन्तः

(ख) सुप् + अन्तः

(ग) सु + बन्तः

(घ) सुब + अन्तः

(*v*) 'शीतलता' इत्यस्मिन् शब्दे प्रत्ययः अस्ति—

(क) ठञ्

(ख) ठक्

(ग) तल्

(घ) ङीप्

(ब) उचितं विकल्पं चित्वा रिक्त स्थानानि पूरयत— [1×5=5]

(उपरि, उपसर्गः, हयः, विशाखदत्तः, गुरुतरा)

(*i*) 'मुद्राराक्षसम्' नाटकस्य लेखकः —— अस्ति।

(*ii*) माता —— भूमेः।

(*iii*) 'संहरति' शब्दे सम् —— अस्ति।

(*iv*) वृक्षस्य —— वानरः तिष्ठति।

(*v*) —— मंगलवासरः आसीत्।

(स) उचितं स्तम्भं सुमेलनं कुरुत— [1×5=5]

	(क)		(ख)
(*i*)	चिन्ता	-	बहुवचनम्
(*ii*)	मन:	-	तदानीम्
(*iii*)	तासु	-	बहुतरी तृणात्
(*iv*)	कृष्णाय	-	शीघ्रतरं वातात्
(*v*)	इदानीम्	-	नवनीतं रोचते

प्रश्न-2 निम्नलिखितयो: अङ्कयो: संस्कृतभाषयां लिखत— [1×2=2]

(*क*) 110

(*ख*) 143

प्रश्न-3 निम्नयो: शब्दयो: सन्धि-विच्छेदं कृत्वा नामानि लिखत— [1×2=2]

(*क*) वागीश:

(*ख*) मुनिरयम्

प्रश्न-4 निम्नयो: शब्दयो: प्रकृति-प्रत्ययं च पृथक् कुरुत— [1×2=2]

(*क*) दैनिक

(*ख*) खादितुम्

प्रश्न-5 वाच्यमवबोध्य नाम लिखत— [1×2=2]

(*क*) अर्जुन: पाठं पठति।

(*ख*) अस्माभि: चन्द्रमा: ध्यायते।

प्रश्न-6 निर्देशानुसारेण त्रिषु वचनेषु धातुरूपाणि लिखत— [1×3=3]

(*क*) 'रुच्' (आत्मनेपदी) - लट्लकार - म. पु.

(*ख*) 'मिल्' - (परस्मैपदी) - लृट्लकार - प्र. पु.

(*ग*) 'भक्ष्' - (परस्मैपदी) - लोट्लकार - उ. पु.

प्रश्न-7 विग्रहपदानां सामासिक शब्दं लिखित्वा नाम लिखत— [1×3=3]

(क) जलस्य अभाव:

(ख) पापात् मुक्त:

(ग) चन्द्र: शेखरे यस्य स:

प्रश्न-8 हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [1×3=3]

(क) शिवनाथ नद़ी गढ़चिरौली स्थानात् प्रभवति।

(ख) मार्गम् उभयत: वृक्षा: सन्ति।

(ग) तपसा सदृशं सुखं नास्ति।

प्रश्न-9 अधोलिखित गद्यांशस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [3]

अस्ति लोष्ठ शृगालयो: मध्ये मित्रता।

एकदा शृगाल: लोष्ठम् अवदत्—

मित्र! चलतु तडागात् स्नात्वा आगच्छाव:।

लोष्ठमवदत् मित्र! अहं जलात् विभेमि।

अहं स्नानं न करिष्यामि। यद्यहं

स्नामि तर्हि ज्वरेण पीडितो भविष्यामि।

शृगाल: अवदत्—मा स्नातु परं मया

सह गन्तुं शक्नोसि। तदन्तरं

लोष्ठं तडागं गन्तुं तत्परमभवत्।

प्रश्न-10 अधोलिखित गद्यांशस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [3]

मङ्गलयानस्य सफल परीक्षणेन न केवलं भारतस्य अपितु एशिया महाद्वीपस्यापि प्रतिष्ठा वैश्विकपटले समेधिता। यत: अद्यावधिपर्यन्तं न हि कश्चन् देश: स्वकीये प्रथमप्रयासे मङ्गलग्रहं प्रति यानप्रेषणे सफलताम् अलयत्। हर्षस्य विषयोऽयं यत् भारत: निजप्रथमे प्रयासे एवं स्वलक्ष्यं प्राप्तवान्।

प्रश्न–11 अधोलिखित श्लोकस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [3]

अलसस्य कुतो विद्या,

अविद्यस्य कुतो धनम्।

अधनस्य कुतो मित्रम्,

अमित्रस्य कुतः सुखम्॥

प्रश्न–12 अधोलिखित श्लोकस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [3]

सह नाववतु सह नौ भुनक्तु

सहवीर्यं करवावहै।

तेजस्वि नावधीतमस्तु

मा विद्विषावहै॥

प्रश्न–13 अधोलिखितेषु चतुर्णां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृत भाषयां लिखत— [1×4=4]

(*i*) आगरानगरं किमर्थं प्रसिद्धम्?

(*ii*) तृणानां केन सह विरोधः अस्ति?

(*iii*) कस्माद् बुद्धिनाशो भवति?

(*iv*) बिलासायाः विवाहः केन सह अभवत्?

(*v*) आत्मानंदस्य बाल्यकालस्य नाम किम् आसीत्?

(*vi*) वस्तुतः चौरः कः आसीत्?

प्रश्न–14 अधोलिखितेषु चतुर्णां प्रश्नानामुत्तराणि हिन्दी भाषयां लिखत— [1×4=4]

(*i*) वरस्य ज्ञातिभिः जनैः कस्य स्वागतमकुर्वन्?

(*ii*) चन्दनदासः कस्य गृहजनं स्वगृहे रक्षति स्म?

(*iii*) संस्कृतं कीदृशम् अस्ति?

(*iv*) तण्डुलस्य पाककार्यं काः कुर्वन्ति?

(*v*) कतिधा मङ्गलयानस्य मार्गः परिवर्तितः?

(*vi*) दीपमालिका पर्वणि कस्य शब्दः श्रूयते?

प्रश्न-15 स्वपाठ्यपुस्तकात् चतस्त्र: सूक्ती: लिखत योऽस्मिन् प्रश्नपत्रे नागच्छत् । [1×4=4]

प्रश्न-16 (अ) भवत: नाम ऋषिकेश:। भवान् शा. उच्च. माध्य. विद्यालय: डोंगरगढ़े दशम् कक्षाया: छात्र:। भवान् स्व प्राचार्यं प्रति अवकाशाय संस्कृत भाषायां प्रार्थना पत्रं लिखत। [1+2+1=4]

अथवा

भवान् कवर्धा नगरे स्थित: ऋतुराज:। भवत: मित्र सुरेश: दिल्ली नगरे वसति। तं परीक्षायां सफलतायै वर्धापन-पत्रं कोष्ठक प्रदत्त पदानां सहायतया लिखत।

(अपश्यम्, महती, ऋतुराज:, आगत:, तुभ्यम्, अधिकतरा, सुरेश:!, कवर्धात:)

स्थानम् ......(i)......

दिनाङ्क : ....

प्रिय मित्र ---(ii)---

नमो नम:

अत्रकुशलं तत्रास्तु। अद्यैव तव परिणाम: ---(iii)---। तव सफलतां ज्ञात्वा मम मनसि ---(iv)--- प्रसन्नता जाता। मम एषा प्रसन्नता ---(v)--- जाता यदा अहं तव नाम योग्यता-सूचौ ---(vi)---। त्वया सप्त-शतम् अङ्का: प्राप्ता:। त्वं निश्चित रुपेण प्राप्स्यसि। त्वया परिवारस्य, विद्यालयस्य च नाम उज्जवली कृतम्।

अस्याम् उज्वल सफलतायाम् अहं ---(vii)--- हार्दिक वर्धापनं यच्छामि। उज्वल-भविष्याय च कामये।

मातृपितृचरणेषु प्रणाम:।

तव अभिन्न हृदयं मित्रम्

-----(viii)-----

(ब) अधोलिखितं अपठितांशं पठित्वा निर्देशानुसारेण संस्कृत भाषायाम् उत्तरत :

संसारे कोऽपि बाल: न जानाति यत् किं सद्वृत्तम् किं च असद्वृत्तम्। बालस्तु ज्येष्ठान्, वृद्धान च पश्यति। ते वयोवृद्धा: यथा-यथा आचरन्ति बालोऽपि तथैव आचरति। शिष्टानां वंशेषु वृद्धा:, युवान:, बाला:, महिलाश्च सर्वे परस्परं सभ्यताया: आलपन्ते, ते अन्योन्यं सम्मानयन्ति। अशिष्टानां वंशेषु तु एतादृश: व्यवहार: न दृश्यते।

प्रश्ना: [2×2=4]

(*i*) संस्कृत भाषायां सारांशं लिखत।

(*ii*) उचितं शीर्षकं लिखत।

अथवा

निर्देशानुसारम् उत्तरत— [1×4=4]

(*i*) केषां वंशेषु सर्वे सभ्यताया: आलपन्ते?

(*ii*) बाल: कान्-कान् पश्यति?

(*iii*) 'सदाचारणम्' इत्यर्थे अत्र क: शब्द: प्रयुक्त: ?

(*iv*) 'ते' इति कर्तृपदस्य किं क्रियापदम् अत्र प्रयुक्तम्?

प्रश्न–17 स्वपाठ्यपुस्तकात् द्वौ श्लोकौ लिखत योऽस्मिन् प्रश्न-पत्रे नागच्छत्। [2½×2=5]

प्रश्न–18 द्वादश वाक्येषु संस्कृत भाषायां निबन्ध लेखनं कुरुत (कोऽपि ***एक:***)— [½×12=6]

(*i*) सुभाषचन्द्र:

(*ii*) बीटा (क्रिकेट)

(*iii*) मम दिनचर्या

(*iv*) महाकवि: कालिदास:

....

Name : ....

Roll No. : ....

कुल प्रश्नों की संख्या : 18]	[कुल मुद्रित पृष्ठों की संख्या : 7

J-201512–B

विषय : संस्कृत (सामान्य)

समय : 3 घण्टे]	[पूर्णांक : 75

निर्देश : (*i*) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

(*ii*) सुन्दरं सुस्पष्टञ्च लिखत।

प्रश्न–1 निम्नयोः शब्दयोः सन्धि विच्छेदं कृत्वा नामानि लिखत— [1×2=2]

(क) चिदानन्दः

(ख) यशोगानम्

प्रश्न–2 निम्नयोः शब्दयोः प्रकृति प्रत्ययं च पृथक कुरुत— [1×2=2]

(क) उष्णता

(ख) दृष्टः

प्रश्न–3 निम्नलिखितयोः अङ्कयोः संस्कृत भाषायां लिखत— [1×2=2]

(क) 120

(ख) 145

प्रश्न–4 वाच्यम् अवबोध्य नाम लिखत— [1×2=2]

(क) कन्याभिः हस्यते।

(ख) अहं सूर्यं पश्यामि।

प्रश्न-5 हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [1×3=3]

(क) सज्जनः व्यवहारे कुशलः भवति।

(ख) श्यामा विद्यालयात् बहिः गच्छति।

(ग) विद्यया सदृशं धनं नास्ति।

प्रश्न-6 विग्रहपदानां सामासिक शब्दं लिखित्वा नामानि लिखत— [1×3=3]

(क) पिता च पुत्रश्य

(ख) चन्द्रः इव मुखम्

(ग) दिक् अम्बरं यस्य सः

प्रश्न-7 निर्देशानुसारेण त्रिषु वचनेषु धातुरूपाणि लिखत— [1×3=3]

(क) नृत् (प.प.) लट्लकार उत्तम पुरुष

(ख) लिख् (प.प.) लृट्लकार मध्यम पुरुष

(ग) कथ् (आ.प.) लङ्लकार प्रथम पुरुष

प्रश्न-8 अधोलिखित गद्यांशस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [3]

बिलासा शैशवकाले बाला बालैः सह क्रीडति स्म। तस्यै बालकानां क्रीडनकं क्रीडनं च रोचते स्म। बिलासा अदम्यसाहसिका आसीत्। एकदा सुप्तं बालं नीत्वा वृक्कः पलायनं कुर्वन् आसीत्। तदा बिलासा वृक्कं दण्डेन तोडयित्वा बालकं मुक्तं कृत्वा मातरं समर्पयत्। बालकैः सह बिलासा मल्ल-कौशलं शिक्षते स्म। तं साहसं दृष्टवा जनैः तस्याः दलायग्रामरक्षणस्य दायित्वं प्रदत्तम्।

प्रश्न-9 अधोलिखित गद्यांशस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [3]

भातृवर! मम तु कन्ये पुत्रसमे एव स्तः। एका तु चिकित्साक्षेत्रे आयुर्वेदपाठ्यक्रमे अध्ययनं करोति। अपरा संस्कृत स्नातकोत्तर पाठ्यक्रमे पठति। आवां स्वस्थौ प्रसन्नौ स्व द्वे कन्यकेऽपि च। अस्माकं सदनं सानन्दम्।

प्रश्न-10 अधोलिखित श्लोकस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [3]

विद्या विवादाय धनं मदाय,
शक्तिः परेषां परिपीडनाय।

खलस्य साधोर्विपरीतभेतद्,

ज्ञानाय, दानाय च रक्षणाय ॥

प्रश्न-11 अधोलिखित श्लोकस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [3]

वायूनां शोधका: वृक्षा:,

रोगाणाम पहारका: ।

तस्माद् रोपणमेतेषां,

रक्षणं च हितावहम् ॥

प्रश्न-12 अधोलिखितेषु चतुर्णां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृत भाषयां लिखत— [1×4=4]

(*i*) आगरानगरं किमर्थं प्रसिद्धम् ?

(*ii*) तृणानां केन सह विरोध: अस्ति ?

(*iii*) कस्माद् बुद्धिनाशो भवति ?

(*iv*) बिलासाया: विवाह: केन सह अभवत् ?

(*v*) आत्मानंदस्य बाल्यकालस्य नाम किम् आसीत् ?

(*vi*) वस्तुत: चौर: क: आसीत् ?

प्रश्न-13 अधोलिखितेषु चतुर्णां प्रश्नानामुत्तराणि हिन्दी भाषयां लिखत— [1×4=4]

(*i*) वरस्य ज्ञातिभि: जनै: कस्य स्वागतमकुर्वन् ?

(*ii*) चन्दनदास: कस्य गृहजनं स्वगृहे रक्षति स्म ?

(*iii*) संस्कृतं कीदृशम् अस्ति ?

(*iv*) तण्डुलस्य पाककार्यं का: कुर्वन्ति ?

(*v*) कतिधा मङ्गलयानस्य मार्ग: परिवर्तित: ?

(*vi*) दीपमालिका पर्वणि कस्य शब्द: श्रुयते ?

प्रश्न-14 स्वपाठ्यपुस्तकात् चतस्र: सूक्ती: लिखत योऽस्मिन् प्रश्नपत्रे नागच्छत् । [1×4=4]

प्रश्न-15 (*अ*) भवत: नाम ऋषिकेश:। भवान् शा. उच्च. माध्य, विद्यालय: डोंगरगढ़े दशम् कक्षाया: छात्र:। भवान् स्व प्राचार्यं त्रय: दिवसा: अवकाशाय संस्कृत भाषायां प्रार्थना पत्रं लिखत। [1+2+1=4]

अथवा

भवान् कवर्धा नगरे स्थितः ऋतुराजः। भवतः मित्र सुरेशः दिल्ली नगरे वसति।
तं परीक्षायां सफलतायै वर्धापन-पत्रं कोष्ठक प्रदत्त पदानां सहायतया लिखत। [½×8=4]

(अपश्यम्, महती, ऋतुराजः, आगतः, तुभ्यम्, अधिकतरा, सुरेशः !, कवर्धातः)

स्थानम् ....(i)........

दिनाङ्क : ....

प्रिय मित्र --(ii)---

नमो नमः

अत्रकुशलं तत्रास्तु। अद्यैव तव परिणामः --(iii)--। तव सफलतां ज्ञात्वा मम मनसि --(iv)--- प्रसन्नता जाता। मम एषा प्रसन्नता ---(v)--- जाता यदा अहं तव नाम योग्यता-सूचौ ----(vi)----। त्वया सप्त-शतम् अङ्काः प्राप्ताः। त्वं निश्चित रुपेण प्राप्स्यसि। त्वया परिवारस्य, विद्यालयस्य च नाम उज्जवली कृतम्।

अस्याम् उज्ज्वल सफलतायाम् अहं --(vii)--- हार्दिक वर्धापनं यच्छामि। उज्ज्वल-भविष्याय च कामये।

मातृपितृचरणेषु प्रणामः।

तव अभिन्न हृदयं मित्रम्

-----(viii)------

(ब) अधोलिखितं अपठितांशं पठित्वा निर्देशानुसारेण संस्कृत भाषायाम् उत्तरत :

संसारे कोऽपि बालः न जानाति यत् किं सद्वृत्तम् किं च असद्वृत्तम्। बालस्तु ज्येष्ठान्, वृद्धान च पश्यति। ते वयोवृद्धाः यथा-यथा आचरन्ति बालोऽपि तथैव आचरन्ति। शिष्टानां वंशेषु वृद्धाः, युवानः, बालाः, महिलाश्च सर्वे परस्परं सभ्यतायाः आलपन्ते, ते अन्योन्यं सम्मानयन्ति। अशिष्टानां वंशेषु तु एतादृशः व्यवहारः न दृश्यते।

प्रश्नाः [2×2=4]

(*i*) संस्कृत भाषायां सारांशं लिखत।

(*ii*) उचितं शीर्षकं लिखत।

अथवा

निर्देशानुसारम् उत्तरत— [1×4=4]

(*i*) केषां वंशेषु सर्वे सभ्यताया: आलपन्ते ?

(*ii*) बाल: कान्-कान् पश्यति ?

(*iii*) 'सदाचारणम्' इत्यर्थे अत्र क: शब्द: प्रयुक्त: ?

(*iv*) 'ते' इति कर्तृपदस्य किं क्रियापदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

प्रश्न-16 स्वपाठ्यपुस्तकात् द्वौ श्लोकौ लिखत योऽस्मिन् प्रश्नपत्रे नागच्छत्। [2½×2=5]

प्रश्न-17 द्वादश वाक्येषु संस्कृत भाषायां निबन्ध लेखनं कुरुत (कोऽपि एकः)— [½×12=6]

(*i*) सुभाषचन्द्र:

(*ii*) बीटा (क्रिकेट)

(*iii*) मम दिनचर्या

(*iv*) महाकवि: कालिदास:

प्रश्न-18 (अ) उचितं शब्दं चित्वा लिखत— [1×5=5]

(*i*) देवानां गुरु: मन्यते—

(क) शुक्र:

(ख) शनि:

(ग) बृहस्पति:

(घ) रवि:

(*ii*) भोजनान्ते पिबेत्—

(क) दुग्धम्

(ख) तक्रम

(ग) पय:

(घ) रसम्

(*iii*) 'विद्वत्सु' शब्दे विभक्ति अस्ति—

(क) पंचमी

(ख) षष्ठी

(ग) सप्तमी

(घ) द्वितीया

(*iv*) निः + बलः = निर्बलः शब्दे सन्धि भवति—

(क) सत्व

(ख) शत्व

(ग) षत्व

(घ) रुत्व

(*v*) 'वैदिक' इत्यस्मिन् शब्दे प्रत्ययः अस्ति—

(क) तल्

(ख) ठक्

(ग) ङीप्

(घ) टाप्

(ख) उचितं स्तम्भं सुमेलनं कुरुत— [1×5=5]

	(क)		(ख)
(*i*)	मित्राणि	-	लावण्यवती
(*ii*)	बिलासा	-	मोदकं रोचते
(*iii*)	सख्या	-	तत्र
(*iv*)	मह्यम्	-	लोभात्यजति
(*v*)	अत्र	-	तृतीया

(स) उचितं विकल्पं चित्वा रिक्त स्थानानि पूरयत्— [1×5=5]

(श्वः, उपसर्ग, सह, गुरुतरा, दमनं)

(*i*) मनसो —— दमः।

(*ii*) 'मुद्राराक्षसम्' नाटकस्य लेखकः —— अस्ति।

(*iii*) 'अनुगामी' इति शब्दे 'अनु' —— अस्ति।

(*iv*) पुत्री जनकेन —— गच्छति।

(*v*) —— सोमवासरः भविष्यति।

....

Name : ....

Roll No. : ....

कुल प्रश्नों की संख्या : 18] [कुल मुद्रित पृष्ठों की संख्या : 7

J-201512–C

विषय : संस्कृत (सामान्य)

समय : 3 घण्टे] [पूर्णांक : 75

निर्देश : (*i*) **सर्वे** प्रश्नाः समाधेयाः।

(*ii*) सुन्दरं सुस्पष्टञ्च लिखत।

प्रश्न–1 अधोलिखित गद्यांशस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [3]

बिलासा शैशवकाले बाला बालैः सह क्रीडति स्म। तस्यै बालकानां क्रीडनकं क्रीडनं च रोचते स्म। बिलासा अदम्यसाहसिका आसीत्। एकदा सुप्तं बालं नीत्वा वृक्कः पलायनं कुर्वन् आसीत्। तदा बिलासा वृक्कं दण्डेन तोडयित्वा बालकं मुक्तं कृत्वा मातरं समर्पयत्। बालकैः सह बिलासा मल्ल–कौशलं शिक्षते स्म। तं साहसं दृष्टवा जनैः तस्याः दलायग्रामरक्षणस्य दायित्वं प्रदत्तम्।

प्रश्न–2 अधोलिखित गद्यांशस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [3]

पदातिक्रमेण संचलन सायं समये अप्यसौ गन्तव्याद् दूरे आसीत्। निशान्धकारे प्रसृते विजने प्रदेशे पदयात्रा न शुभावहा। एवं विचार्य स पार्श्वस्थिते ग्रामे रात्रि निवासं कर्तुं कञ्चिद् गृहस्थमूपागतः। करुणापरो गृही तस्मै आश्रयं प्रयच्छत्। विचित्रा दैवगतिः। तस्यामेव रात्रौ तस्मिन गृहे कश्चन चौरः गृहाभ्यन्तरं प्रविष्टः।

प्रश्न–3 अधोलिखितस्य श्लोकस्य हिन्दी अनुवादं कुरुत— [3]

अज्ञानेनावृत्तो लोकस्तमसा न प्रकाशते।

लोभात् त्यजति मित्राणि सङ्गात्स्वर्गं न गच्छति॥

[redacted]

प्रश्न-4 अधोलिखितस्य श्लोकस्य हिन्दी अनुवादं कुरुत— [3]

सर्वे भवन्तु सुखिनः,

सर्वे सन्तु निरामयाः।

सर्वे भद्राणि पश्यन्तु

मा कश्चिद् दुःख भागभवेत्॥

प्रश्न-5 अधोलिखित वाक्यानां हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत— [1×3=3]

(*क*) रविः सर्पात् विभेति।

(*ख*) लोभेन सदृशः पापं नास्ति।

(*ग*) गणेशाय मोदकं रोचते।

प्रश्न-6 समास विग्रहं कृत्वा नामानि लिखत— [1×3=3]

(*क*) लम्बोदरम्

(*ख*) पञ्चवटी

(*ग*) अनादरः

प्रश्न-7 निर्देशानुसारेण त्रिषु वचनेषु धातुरूपं लिखत— [1×3=3]

(*क*) कथ् (प.प.) लृट्लकार प्रथम पुरुष

(*ख*) कृ (प.प.) लोट्लकार उत्तम पुरुष

(*ग*) भक्ष (आ.प.) लट्लकार मध्यम पुरुष

प्रश्न-8 अधोलिखितेषु चतुर्णां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृत भाषयां लिखत— [1×4=4]

(*i*) आगरानगरं किमर्थं प्रसिद्धम्?

(*ii*) तृणानां केन सह विरोधः अस्ति?

(*iii*) कस्माद् बुद्धिनाशो भवति?

(*iv*) बिलासायाः विवाहः केन सह अभवत्?

(*v*) आत्मानंदस्य बाल्यकालस्य नाम किम् आसीत्?

(*vi*) वस्तुतः चौरः कः आसीत्?

प्रश्न-9 अधोलिखितेषु चतुर्णां प्रश्नानामुत्तराणि हिन्दी भाषयां लिखत— [1×4=4]

(*i*) वरस्य ज्ञातिभिः जनैः कस्य स्वागतमकुर्वन् ?

(*ii*) चन्दनदासः कस्य गृहजनं स्वगृहे रक्षति स्म ?

(*iii*) संस्कृतं कीदृशम् अस्ति ?

(*iv*) तण्डुलस्य पाककार्यं काः कुर्वन्ति ?

(*v*) कतिधा मङ्गलयानस्य मार्गः परिवर्तितः ?

(*vi*) दीपमालिका पर्वणि कस्य शब्दः श्रुयते ?

प्रश्न-10 स्वपाठ्यपुस्तकात् चतस्रः सूक्तीः लिखत योऽस्मिन् प्रश्नपत्रे नागच्छत् । [1×4=4]

प्रश्न-11 (*अ*) भवतः नाम ऋषिकेशः। भवान् शा. उच्च. माध्य. विद्यालय डोंगरगढ़ दशम् कक्षायाः छात्रः। भवान् स्व प्राचार्यं प्रति अवकाशाय संस्कृत भाषायां प्रार्थना पत्र लिखत। [1+2+1=4]

अथवा

भवान् कवर्धा नगरे स्थितः ऋतुराजः। भवतः मित्र सुरेशः दिल्ली नगरे वसति। तं परीक्षायां सफलतायै वर्धापन-पत्रं कोष्ठक प्रदत्त पदानां सहायतया लिखत। [½×8=4]

(अपश्यम्, महती, ऋतुराजः, आगतः, तुभ्यम्, अधिकतरा, सुरेशः !, कवर्धातः)

स्थानम् .....(i).......

दिनाङ्क : ....

प्रिय मित्र ---(ii)---

नमो नमः

अत्रकुशलं तत्रास्तु। अद्यैव तव परिणामः --(iii)--। तव सफलतां ज्ञात्वा मम मनसि --(iv)-- प्रसन्नता जाता। मम एषा प्रसन्नता ---(v)--- जाता यदा अहं तव नाम योग्यता-सूचौ ----(vi)---। त्वया सप्त-शतम् अङ्काः प्राप्ताः। त्वं निश्चित रुपेण प्राप्स्यसि। त्वया परिवारस्य, विद्यालयस्य च नाम उज्जवली कृतम्।

अस्याम् उज्ज्वल सफलतायाम् अहं --(vii)-- हार्दिक वर्धापनं यच्छामि।

उज्ज्वल-भविष्याय च कामये।

मातृपितृचरणेषु प्रणामः।

तव अभिन्न हृदयं मित्रम्

-------(viii)------

[redacted]

(ब) **अधोलिखितं अपठितांशं पठित्वा निर्देशानुसारेण संस्कृत भाषायाम् उत्तरत :**

संसारे कोऽपि बालः न जानाति यत् किं सद्वृत्तम् किं च असद्वृत्तम्। बालस्तु ज्येष्ठान्, वृद्धान च पश्यति। ते वयोवृद्धाः यथा-यथा आचरन्ति बालोऽपि तथैव आचरति। शिष्टानां वंशेषु वृद्धाः, युवानः, बालाः, महिलाश्च सर्वे परस्परं सभ्यतायाः आलपन्ते, ते अन्योन्यं सम्मानयन्ति। अशिष्टानां वंशेषु तु एतादृशः व्यवहारः न दृश्यते।

प्रश्नाः [2×2=4]

(*i*) संस्कृत भाषायां सारांशं लिखत।

(*ii*) उचितं शीर्षकं लिखत।

अथवा

निर्देशानुसारम् उत्तरत— [1×4=4]

(*i*) केषां वंशेषु सर्वे सभ्यतायाः आल्पन्ते?

(*ii*) बालः कान्-कान् पश्यति?

(*iii*) 'सदाचारणम्' इत्यर्थे अत्र कः शब्दः प्रयुक्तः?

(*iv*) 'ते' इति कर्तृपदस्य किं क्रियापदम् अत्र प्रयुक्तम्?

प्रश्न-12 स्वपाठ्यपुस्तकात् द्वौ श्लोकौ लिखत योऽस्मिन् प्रश्नपत्रे नागच्छत्। [2½×2=5]

प्रश्न-13 द्वादश वाक्येषु संस्कृत भाषायां निबन्ध लेखनं कुरुत (कोऽपि एकः)— [½×12=6]

(*i*) सुभाषचन्द्रः

(*ii*) बीटा (क्रिकेट)

(*iii*) मम दिनचर्या

(*iv*) महाकविः कालिदासः

प्रश्न-14 निम्नलिखितयो: अङ्कयो: संस्कृतभाषयां लिखत— [1×2=2]

(क) 125

(ख) 140

प्रश्न-15 निम्नयो: शब्दयो: सन्धि-विच्छेदं कृत्वा नामानि लिखत— [1×2=2]

(क) पुनरास्ते

(ख) अजादि:

प्रश्न-16 वाच्यमवबोध्य नाम लिखत— [1×2=2]

(क) तेन पाठ: पठ्यते।

(ख) अश्वै: धाव्यते।

प्रश्न-17 निम्न शब्दयो: प्रकृति-प्रत्यय च पृथक कुरुत— [1×2=2]

(क) खादित:

(ख) धार्मिक

प्रश्न-18 (अ) उचितं शब्दं चित्त्वा लिखत— [1×5=5]

(*i*) ओदनस्य मुखम् अस्ति—

(क) ब्रह्मा

(ख) विष्णु:

(ग) महेश:

(घ) गणेश:

(*ii*) नास्ति सत्यसमम्—

(क) क्षमा

(ख) तप:

(ग) सुखं

(घ) चक्षु:

(*iii*) 'शिशुना' शब्दे विभक्तिः अस्ति—

(*क*) चतुर्थी

(*ख*) पंचमी

(*ग*) द्वितीया

(*घ*) तृतीया

(*iv*) 'षडाननः' इति शब्दस्य सन्धि विच्छेदोऽस्ति—

(*क*) षट् + आननः

(*ख*) षट + आननः

(*ग*) षड + आननः

(*घ*) षड् + आननः

(*v*) 'प्रवीणा' इत्यस्मिन शब्दे प्रत्ययः अस्ति—

(*क*) क्त

(*ख*) ठक्

(*ग*) टाप्

(*घ*) ङीप्

(ख) उचितं विकल्पं चित्वा रिक्त स्थानानि पूरयत— [1×5=5]

(उपसर्ग, अद्य, पीडितोऽस्मि, सह, भाषितम्)

(*i*) देशमाख्याति —— ।

(*ii*) ज्वरेण —— ।

(*iii*) 'प्रहरति' इति शब्दे प्र —— अस्ति।

(*iv*) —— मम जन्म दिवसः।

(*v*) छात्रः शिक्षकेण —— पठति।

[1×5=5]

(स) उचितं स्तम्भं सुमेलनं कुरुत—

	(क)		(ख)
(*i*)	ओदनं सुक्तम्	–	सर्वत्र
(*ii*)	साधवो न हि	–	सप्तमी
(*iii*)	सरिति	–	श्रेष्ठतरः
(*iv*)	पूर्वम्	–	अथर्ववेदः
(*v*)	रामात् कृष्णः	–	पश्चात्

....

5]